

WANHAT TUNTEMATTOMAT SOTILAAT

LESNAJASTA ISOON VIHAAN

Tauno
Olavi

WANHAT TUNTEMATTOMAT SOTILAAT
WANHA III RATSUVÄEN URHOT
WANHA IV WANHAA VIHAA

TAUNO OLAVI

WANHAT TUNTEMATTOMAT
SOTILAAT

© 2023, TAUNO OLAVI

Kustantaja: BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-5057-5

WANHA III
RATSUVÄEN URHOT

Kirja sisältää kaksi osaa kirjasarjasta, jolle olen antanut nimen Wanha-sarja. Sarjan kirjat ovat luonteeltaan erilaiset. Ensimmäinen kirja Wanhan tähtitieteen peruskurssi on runsaasti vuoropuhelua sisältävä lyhyt näytelmämainen tarina Juhana Björn-nimisen nuorukaisen opiskelusta 1700-luvun alun Turun akatemian filosofisessa tiedekunnassa. Hänen isänsä Anders Björn yrittää saada professorin viran. Hän esittää taitojaan luennoimalla tähtitieteestä. Hän uskoo Kopernikuksen ja Keplerin esittämään aurinkokeskiseen kosmokseen. Teologit pitävät sitä Raamatun sanan vastaisena ja torjuvat Andersin yritykset.

Juhana opiskelee ja samalla isänsä puolesta ohjaa ruotsalaisen aatelismiehen poikaa Arvidia tämän oraation laadinnassa. Sen avulla tämän on tarkoitus osoittaa latinan kielen taitonsa. Arvid haluaa vastoin isänsä tahtoa inhoamastaan opinahjosta pois ja pojat laativat tätä varten niin härskin kirjallisen tuotoksen, että Arvid saa haluamansa ja erotetaan yliopistosta. Valitettavasti Juhana samalla tuhoaa isäntä pyrkimykset professorin viran saamiseksi niin, että koko perhe karkotetaan Turusta kaukaiseen Kuopion kirkkylään.

Kirjassa kuvataan tuon ajan luonnontieteellisiä käsityksiä, jotka nykyajan katsannossa ovat naurettavia. Toisaalta ihmisten taikauskoiset käsitykset eivät ole mihinkään kadonneet. Nykyaikana ne ovat vain muuttaneet muotoaan ja kukoistavat monissa muodoissaan hyvin rahaa tuottavana bisneksenä.

Toinen kirja Wanha II Tervaa Viipuriin kuvaa perheen elämää Kuopiossa. Kirjan tapahtumien kautta sarjan luonne muuttuu ensimmäisestä lähinnä ajan tieteellisiä käsityksiä kuvaavasta pyrkimyksestä seikkailuromaanin suuntaan. Kirjassa esitellään sarjan toinen päähenkilö sotilasurasta haaveileva Olli Korhonen. Olli opettaa Juhanalle sodan taitoja ja Juhana tälle saksan ja ruotsin kieliä. Ruotsin suurvalta-ajasta lopun tehnyt Suuri Pohjan sota on käynnissä Venäjää, Tanskaa, Puolaa ja joitain nykyisen Saksan alueen valtioita vastaan. Soturikuningas Kaarle XII sotii joukkoineen Puolassa samalla kun venäläiset valtaavat valtakunnan itäisiä ja eteläisiä osia.

Juhana ja Olli osallistuvat tervan polttamiseen ja sen viemiseen veneellä Lappeenrantaan. Sieltä he jatkavat Viipuriin, missä Juhana saa haltuunsa ajan kirjallisen aarteen Isaac Newtonin Principian. Isä Anders kuolee Viipurissa, minkä jälkeen elämä Kuopiossa noituudesta syytetyn äitipuolen Annan kanssa käy mahdottomaksi.

Kirjan lopussa Juhana ja Olli liittyvät Karjalan ratsurykmentin riveihin ja jäävät Viipuriin odottamaan kuljetusta sotakentille.

Kirjojen erilaisen luonteen takia julkaisen edelliset kaksi erillisinä kirjoina ja kaksi viimeistä yhtenä kirjana. Sarjan kolmannessa kirjassa Ratsuväen urhot kuvataan kenraali Lewenhauptin yritystä viedä sotatarvikkeita ja muonaa kuningas Kaarle XII joukoille. Tämä on etenemässä nykyisen Ukrainan alueella yrittäessään hyökätä Moskovaan. Enimmäkseen suomalaisista joukko-osastoista koostuva yli 10 000 sotilasta käsittävä osasto matelee hitaasti syksyn 1708 aikana kohti pääarmeijaa, joka siirtyy koko ajan yhä kauemmas. Lopulta venäläiset hyökkäävät Lesnaja-nimisessä kylässä kuormaston kimp-puun ja tuhoavat sen. Taistelu sinänsä päätty ratkaisemattomana, mutta kuormaston vieminen eteenpäin osoittautuu mahdottomaksi.

Olli jatkaa pääarmeijaan ja joutuu Pultavan taistelussa sotavangiksi ja orjaksi Venäjälle. Juhana palaa Riikaan. Hän tutustuu ruotsalaiseen kauppiaseen Johan Bergiin ja päätty tämän suosioon. Juhana menee tämän jälkeen Englantiin Newtoniaan opiskelemaan.

Sarjan viimeinen osa Wanhaa vihaa kuvaa Isonvihan ajan tapahtumia Suomessa. Juhana palaa sotavankeudesta vapaaksi ostamansa Ollin kanssa venäläisten vallassa olevaan Suomeen. He menevät ensin Kajaanin linnaan, joka vielä on valloittamatta ja sieltä Kuopioon. Juhana ryhtyy verottamaan valloittajan valtuuttamana starostina seudun taloja. Olli saa pestin nimismiehenä.

Kajaanissa olon aikana Juhana osallistuu sissiretkeen Pielisjärvelle. Kuopiossa olokaan ei kovin rauhanomaista ole. Joten tämäkin osa ansaitsee hyvin seikkailuromaaniksi kutsumisen.

Kenraali Adam Ludvig Lewenhaupt oli saanut kuningas Kaarle XII:lta kevät-talvella 1708 käskyn koota kuormaston muonaa ja sotatarvikkeita. Kuningas oli nujertanut Puolan ja ryhtyi nyt kukistamaan Venäjää. Hän pyrki ensin Dnepr-joelle aikomuksenaan suunnata sieltä Smolenskin kautta Mosko-vaan. Lewenhauptin oli määrä liittyä oman armeijansa kera kuninkaan jouk-koihin matkan varrella.

Lewenhauptin armeijaan kuuluivat suomalaiset Turun, Porin, Viipurin, Sa-von, Uudenmaan ja Pohjanmaan jalkaväkirykmentit, Turun läänin ja Karja-lan ratsuväkirykmentit sekä rakuunoita ja maarakuunoita. Näitten lisäksi sii-hen kuului ruotsalaisia joukko-osastoja ja liivinmaalaisia vapaaehtoisia.

Täydennyksiä pyrittiin saamaan, mutta siinä ei täysin onnistuttu. Juhana ja Olli odottelivat Viipurissa Riikaan lähtöä savolaisten ja karjalaisten rekryyt-tien kanssa. Muitten suomalaisten osastojen miehet tuotiin Kuurinmaalle Turusta.

Pitkät viikot käytettiin sotataitojen harjoitteluun. Olli ja Juhana saavuttivat ratsumiehen taidoissaan kiitettävän tason. Olli päihitti Juhanan kaikessa muussa paitsi ampumisessa. Juhana oli siinä lajissa luonnonlahjakkuus. Eräs upseeri järjesti hänen käyttöönsä asean, jossa oli rihlattu piippu. Sen tark-kuus oli parempi kuin tavallisen musketin. Kukaan kokeneistakaan sotilaista ei pystynyt ampumaan sillä Juhanan veroisesti.

Alokkaiden laivaaminen ei onnistunut määräpäivään mennessä. Ollille tuli hätä käteen. Hän oli kuullut, että Lewenhauptin retkikunnan oli määrä koska tahansa lähteä Kuurinmaalta yhtyäkseen kuninkaan armeijaan, minne hän ehdottomasti halusi.

Olli järjesti heille matkan kauppalaivassa kesäkuun lopulla ennen muita rek-ryyttejä. Hevosia ja varusteita he eivät saaneet mukaansa.

Laiva saapui Riikaan heinäkuun alussa. Kaupunkiin päästiin purjehtimalla Väinäjokea ylös jonkin matkaa. Joen suussa kaupunkiin pääsyä vartioimassa oli Neumünde-niminen linnoitus. Laivamies selitti Juhanalle saksaksi, että sen varusväkenä oli Savon ja Savonlinnan läänin jalkaväkirykmentti. Hän kertoi, miten sodan alkaessa talvella vuonna 1700 saksilaiset joukot olivat tulleet Riikaa piirittämään. Kaupunkia puolustavat joukot olivat pääasiassa

pohjalaisia, turkulaisia ja uusimaalaisia ja savolaisia. Myös virolaisia sotilaita oli runsaasti.

Ensimmäinen piiritys kesti 90 päivää ja loppui, kun Suomesta Suomenlahden ympäri marssineet suomalaiset vakinaisen armeijan rykmentit saapuivat Riikaan ja lopettivat piirityksen.

Toinen piiritys oli alkanut, kun saman vuoden heinäkuussa Puolan kuningas August oli sinne hyökännyt. Kun kaupungin omat asukkaat, ympäristöstä sinne paennut väki ja 5000 sotilasta olivat pakkautuneet pienelle alueelle, taudit levisivät helposti. Rutto tappoi ihmisiä vielä piirityksen loputtua ja laantui vasta vuoden 1701 puolella.

Venäläiset yhtyivät sotaan. Kuningas Kaarle XII voitti heidät Narvassa. Ruotsalaisia oli 10 000 miestä, venäläisiä 32 000.

Juhana selvitti riikalaisen kertomaa saman tien Ollille ruotsiksi. Tämä osasi jonkin verran saksaakin, sillä he olivat koko kevään ja Viipurissa olonsa käyttäneet molempien kielten harjoitteluun. Niinpä Olli ymmärsi laivamiehen puheistakin suurimman osan, joten Juhanan kääntäminen oli vain hämäräksi jääneiden asioiden selventämistä.

Laiva eteni Väinäjokea pitkin Riian edustalle ja ankkuroi muiden siellä olevien laivojen joukkoon. Kaupunki oli vahvasti linnoitettu. Sitä ympäröi bastioneilla varustettu kaupunginmuuri. Sen takana erottuivat kaupungin talojen katot. Selvimmin pistivät silmään kolme kirkontornia, joiden laivamies selitti olevan Pyhän Jaakobin, Pyhän Pietarin ja Pyhän Marian kirkot.

– Onpa se iso kaupunki, sanoi Olli. – Viipuri ei ole tähän verrattuna yhtään mitään.

– Se on väkiluvultaan Ruotsin suurin, isompi kuin Tukholma, selitti Juhana.

– Ja rikas.

Lähellä kauppa-alusten ankkurointipaikkaa oli kolmikerroksinen nelitorninen linna. Siellä asuivat kenraalikuvernööri ja ruotsalaiset virkamiehet.

Olli ja Juhani keräsivät vähäiset tavaransa. Heidät vietiin maihin laivaveineillä.

– Nyt pitää kysyä, minne menemme ilmoittautumaan. Missähän Karjalan ratsuväki majoilee?

Olli meni rannalla olevan sotilaan luo ja sanoi:

– Terve. Me olemme uusia miehiä Savosta ja menossa Karjalan ratsuväkeen.

Tietäisikö herra mahdollisesti, missä ne majoilevat?

- Olette pahasti myöhässä. Karjalan rykmentti lähti kaksi viikkoa sitten.
- No voi hitto! Me kun toivoimme, että pääsisimme mukaan.
- Vai että ihan toivoitte. Minä taas olen hiton onnellinen, kun saan olla täällä Riiassa. Paras kääntyä kenraali Lewenhauptin puoleen. Esikunta, tai ne, jotka ovat vielä täällä, majailevat tuolla.
- Mies osoitti linnaa joen rannalla.
- Me tyytyisimme vähän alempaankin portaaseen. Miten kenraali on vielä täällä?
- Leijonanpää menee perässä myöhemmin. Siinä retkueessa on yli 10 000 sotilasta ja 7000 vaunua, niin että se etenee hitaasti kuin sairas vanha lehmä. Ratsumies saa sen päivässä kiinni.
- Sittenhän mekin ennätämme mukaan, ilahtui Olli, nykäisi Juhanaa hihasta ja lähti suunnistamaan kohti linnaa.
- Ruotsalainen vahtisotamies esti heidän pääsynsä sisään. Hän selitti, että kenraalilla ei todellakaan ollut aikaa ottaa vastaan kahta vähäpätöistä alokasta, vaan siitä huolehtisivat alempiarvoisemmat miehet. Olli kysyi, kehen he sitten ottaisivat yhteyttä, mihin vahtisotamies ei viitsinyt vastata, vaan hätisteli heitä pois.
- Poikien onneksi linnasta tuli samassa ulos mies, jolla oli majoitusmestarin laatta kaulassaan. Olli ryntäsi heti tämän luo ja selitti kohteliaasti ja nöyrästi asiansa. Hän teki sen ruotsiksi.
- Siis suomalaisia tulokkaita Karjalan rykmenttiin? Tiedättehän, että tämä rykmentti on jo kaukana?
- Niin me kuulumme. Kuulimme myös, että kenraali Lewenhaupt aikoo lähteä perään. Ajattelimme, että kyllä mekin sitten ennätämme joukkoon mukaan.
- Teillä on tietysti hevoset ja muut varusteet mukana?
- Meillä ei ole. Tulimme tänne kauppalaivassa eivätkä ne mahtuneet mukaan. Viipurissa sanoivat, että saamme ne täältä.
- Tosi on. Mutta ottajakin on. Se riippuu siitä, katsotaanko teidät riittävän hyödyllisiksi.
- Olemme hyviä ratsumiehiä.
- Mutta taistelukokemusta teillä ei ole?
- Ei ole. Mutta kaikkihan aloittavat alusta.

- Niinpä. Minä olen muuten majoitusmestari Johan Törne. Olen Turun läänin jalkaväkirykmentistä.
 - Tämä Juhana Björn on entinen turkulainen.
 - Björn? Onko sillä jotain tekemistä yliopiston kanssa?
 - Isäni oli siellä kirjastonhoitajana. Muutimme kaksi vuotta sitten Kuopioon.
 - Muutitte Turusta Kuopioon? Kuka nyt sellaista tekisi?
- Juhana ei halunnut kommentoida asiaa, eikä vastaus majoitusmestaria kiinnostanut.
- Herrat voivat tulla mukaani. Järjestän teille majoituspaikan ja selvitän, mitä teidän kanssanne tehdään.
- Majoitusmestari vei heidät Sitadellin kasarmeille, etsi sieltä käsiinsä korpraali Juho Laxin ja jätti heidät tämän huostaan.
- Korpraali järjesti heille makuupaikat huoneesta, joka makuulavereista päättellen oli tarkoitettu kymmenelle miehelle. Huone oli ahdas niin monelle ja Juhanaa alkoi arveluttaa.
- Joudummeko nukkumaan näin monen miehen kanssa?
 - Miten niin? Älä nyt heti ala huolehtia moisesta!
 - Niitten joukossa on taas joku Erik tai Samuel.
 - Höpö höpö.
 - Missä muut ovat?
 - Jos eivät ole harjoituksissa, niin sitten kaupungilla. Mitä luulet millaisia naisia täällä on?
 - Huoria ainakin. Tämä on iso paikka ja sotilaita on paljon.
 - Toivottavasti sitä naislajia on riittänyt sotajoukon mukaankin. Mitäs jos mennään kaupungille? Pestuurahaa on vielä jäljellä.
 - Minulla ne ovat melkein kaikki käyttämättä. Sinulla varmaan ei.
 - Melkein kaikki on mennyt. Mutta on niistä iloakin ollut. Raha on luotu liikumaan.
- He eivät ennättäneet lähteä, sillä korpraali Juho Lax tuli takaisin ja käski mukaansa.
- Kenraali Lewenhaupt haluaa jostain syystä tavata nuoret herrat.
- Juhana pelästyi ja Olli riemastui. Hän sanoi Juhanalle, että mitä korkeampi herra, sitä parempi uran kannalta. Riittävän korkea upseeri saattoi ylentää kerralla useita arvoja. Juhana sanoi, että nämä saattoivat halutessaan myös alentaa vaikka hautaan maan alle.

Korpraali vei heidät takaisin joenrannalla olevaan linnaan ja jätti saman vah-tisotilaan käsiin, jonka kanssa he olivat jo jutelleet. Olli irvisti miehelle, kun tämä vastahakoisesti vei heidät sisälle ja käski odottamaan Lewenhauptin adjutanttia.

Tämä tuli tovin kuluttua, katseli poikia hetken happamasti ja esitteli itsensä: – Olen kenraaliadjutantti Knorring. Kenraali Lewenhaupt haluaa tavata tei-dät. Ajanhukkaa, luulen. Hänen joskus pitää näyttää, miten hän arvostaa so-tamiehiään. Kertokaapa minulle ensin, joko Lybecker on lähtenyt Viipu-rista?

Olli selitti ruotsiksi, mitä he asiasta tiesivät. Juhanaa ärsytti Ollin virheitä vi-lisevä kieli ja hän olisi itse halunnut antaa selostuksen. Kun Olli juuttui jo-honkin kohtaan, Juhana auttoi häntä. Olli esiintyi itsevarmasti ja pyyteli vä-lillä anteeksi, että hänen ruotsin kielensä oli puutteellista, mutta selitti myös, että yritti koko ajan parantaa sitä. Knorringin puhuminen paljasti, ettei ruotsi hänenkään äidinkiellensä ollut.

Kun Olli lopetti, totesi Knorring, että hyvä, kyllä heillä oli uutta tietoa tar-jolla, joten kaipa tapaaminen oli perusteltua.

Knorring katosi jonnekin linnan sisäosaan ja tuli puolen tunnin kuluttua ta-kaisin. Juhana ennätti tämän puolen tunnin aikansa selittää Ollille, mitä vir-heitä tämä oli puheessaan tehnyt ja opettaa muutamia sanoja, joita tämä ei ollut tiennyt. Hän huomautti lohdutukseksi, että ei Knorringkaan osannut ruotsia kunnolla ja ehdotti, että jospa hän antaisi selostuksen saksaksi. Olli ei suostunut. Hän sanoi, että hän tässä upseeriksi halusi eikä häneltä saanut riistää tätä tilaisuutta tehdä itsensä tunnetuksi.

Lopulta he seisoivat Lewenhauptin edessä nöyrinä alokkaina. Kenraali oli Juhanan arvion mukaan viisissäkymmenissä. Hänellä oli raskaat silmäluo-met, isot silmät ja iso nenä. Pieni, tiukka veretön suu oli lujasti yhteen pu-ristettu. Hän näytti väsyneeltä.

– Siis Savosta, Kuopiosta? Miten karjalaiset ja savolaiset sopivat yhteen?

– Loistavasti, sanoi Olli reippaasti. – Meillä ei tosin ole kokemusta karjalai-sista ratsumiehistä, mutta meillä on siellä jonkin verran pakolaisia. Olemme tulleet niiden kanssa hyvin toimeen.

– Herra Björn ei ole savolainen, vaan turkulainen, eikö niin?

– Äitini oli savolainen. Isänikin oli alun perin, vaikka oleskeli paljon ulko-mailla.

- Oliko hän oppinut mies?
- Hänellä oli maisterin arvo Wittenbergin yliopistosta. Hän toimi Turussa yliopiston kirjastonhoitajana.
- Ratsumies Björnin puheesta käy ilmi, että hän on sivistyneestä perheestä. Mitä kouluja nuori mies on käynyt?
- Triviaalikoulun. Opiskelin sitten jonkin aikaa yliopistossa. Kun isäni ei saanut professorin paikkaa, muutimme Kuopioon. Isällä ei ollut varaa kustantaa minun opiskelujani enää. Kuopiossa ei ole minkäänlaisia kouluja.
- Ikävää. Tämä maa tarvitsisi oppineita. Minä itse väittelin aikoinani Rostockissa. Olin pitkän aikaa kahden vaiheilla, valitsenko uran diplomaattina vai sotilaana. Minua kutsuttiin latinalaiseksi everstiksi siksi, että olen upseeriksi poikkeuksellisen oppinut. Olen siitä nimestä ylpeä.
- Lewenhaupt piti pienen yksinpuhelun latinaksi. Juhanaa harmitti, koska kenraaliluutnantti ei kysynyt mitään eikä hän päässyt esittämään omia taitojaan. Tämän jälkeen Olli esitteli taas tietonsa Lybeckerin yrityksestä.
- Maaherra Lybecker ei siis ole vielä lähtenyt. Hänenhän piti lähteä jo juhannuksen jälkeen.
- Sanoivat, että lähtö siirtyy elokuulle.
- Ratsumies Korhonen väitti, että maaherra Lybecker odottaa minun yhtyvän hänen retkeensä? Että hän ajattelee, että joukkoni hyökkäävät Pietariin?
- Niin eräs viipurilainen kertoi.
- Lybecker on sikäli oikeassa, että jos saisin itse päättää, hyökkäisin sinne. Mutta kuninkaamme ajattelee toisin. Minne herrat ratsumiehet luulevat hänen aikovan?
- Moskovaan, sanoivat Olli ja Juhana yhteen ääneen.
- Mitä mieltä herrat ovat aikomuksesta?
- Olli vilkaisi Juhanaa ja odotti, että Juhana esittäisi tällä kertaa ensin mielipiteensä. Juhana piti suunsa ihan uhallakin kiinni. Lopulta Olli esitti varovasti:
- Molemmissa aikomuksissa on hyvät puolensa. Koska olemme suomalaisia, niin tietysti me näkisimme mieluusti, että venäläiset lyötäisiin rajoiltamme takaisin. Mutta me emme toki voi arvostella kuninkaamme päätöksiä. Jos hän ajattelee, että valtaamalla Moskovan hän voittaa enemmän, niin hän on varmasti oikeassa. Sotilaana olisin tavattoman ihastunut, jos pääsisin mukaan ryöstämään Moskovaa.

Lewenhaupt katseli hetken Ollia ja veti suutaan hymyyn.

– Ratsumies Korhonen voisi myös harkita diplomaatin uraa, niin on hänellä lipevä kieli. Muuten, aikooko ratsumies käyttää nimeä Korhonen? Ehdottaisin, että hän armeijassa käyttäisi ruotsalaista nimeä. Kävisikö esimerkiksi Olli Hård?

– Minulle on suuri kunnia, jos saan käyttää herra kenraalin itsensä ehdottamaa nimeä.

– Hyvä. Miten on muuten nuorten ratsumiesten kristinuskon laita?

– Hyvin se on molemmilla, sanoi Olli.

– Hyvin? Mitä ratsumies tarkoittaa?

– Osaamme uskon kappaleet hyvin.

– Onko teillä oman pappinne antama todistus asiasta?

– Ei ole. Liityimme ratsuväkeen vasta keväällä. Kukaan ei Viipurissa kiinnittänyt asiaan huomiota.

– Tiesittekö, että tällainen todistus vaaditaan?

– Tiesimme kyllä.

– Viipurissa olisi ollut aikaa etsiä joku sotilaspastori ja pyytää sellaista häneltä.

– Olemme pahoillamme, mutta se ei tullut mieleemme. Osaamme vaadittavat kristinopin kappaleet loistavasti, joten se ei tuntunut tarpeelliselta. Ajattelemme myös, että luja uskomme Herraan näkyy teoissamme eikä vaadi kirjoitettuja todistuksia.

– Hyvä, hyvä! Minä uskon ratsumies Hårdin sanoja. Mutta koska rykmenttinne pastori ei ole paikalla ja tämä on erittäin tärkeä asia, kuulustelen herrat itse. Sen jälkeen saatte todistuksen, jossa on minun allekirjoitukseni.

– Tämä on meille suuri kunnia, sanoi Olli. Hän kuulosti Juhananakin korvissa täysin vilpittömältä.

Lewenhaupt kävi sitten Ollin kanssa perusteellisesti läpi sotilaalta vaadittavat uskonasiat. Hän totesi, että Olli osasi ne hyvin ja laajensi kuulustelua, kunnes tiesi, missä Ollin tiedon rajat olivat.

Juhana esitti uskonkappaleet ruotsiksi, saksaksi ja latinaksi.

– Loistavaa, sanoi Lewenhaupt. – Olette ensiluokkaista sotilasainesta. Minulla on tapana pitää tähän aikaan päivästä pieni rukous- ja hiljentymishetki. Herrat ratsumiehet osallistunevat siihen.

Herrat ratsumiehet osallistuivat. Juhana mietti kyllä hetken, mitä tapahtuisi, jos hän kieltäytyisi, mitä hän tosiasiaassa ei olisi ikinä uskaltanut tehdä. Hän pelästyi jopa sitä, että asia yleensä juolahti mieleen.

Kun hartaus oli ohi, Lewenhaupt yleni Ollin korpraaliksi, käski adjutanttin järjestää heille hyvät hevoset ja varusteet.

Olli oli riemuissaan uransa lentävästä lähdöstä. Hän eteni melkein tanssimalla, kun he lähtivät majoituspaikkaansa kohti. Juhana oli hapan ja irvisteli, että tämä oli saanut korpraalin arvon osaamalla ulkoa vähän katekismusta ja muutaman jakeen Raamatusta. Olli ei tuohon viitsinyt vastata, mutta vihjaisi, että Juhanan piti varoa sanojaan. Korpraalin pilkkaamisesta voisi saada kuolemantuomion. Lyömisestä saisi, mutta ei sentään pilkkaamisesta, sanoi Juhana ja täräytti Olli nyrkillä olkaan.

He tulivat majapaikkaansa. Viisi jalkaväen miestä oli palannut päivän toimista, joita ei sinä päivänä tuntunut ylettömästi olevan. He olivat iältään kirjavaa joukkoa parinkymmenen ikäisestä kuusikymppiseen sotilaaseen.

Vanhin näytti määräävän majapaikan tahdista. Pojat esittelivät itsensä. Ollin puhe aiheutti pientä hilpeyttä savolaisen murteensa takia. Juhana yritti unohtaa häneen jo tarttuneen saman vaivan ja puhui kuten oli Turun aikaan puhunut.

– Siis Savosta, totesi vanhin, Juho Willman-niminen sotilas. – Ettekä silti onnistuneet välttämään sotaväen ottoa.

– Miten niin? Kyllä meiltä sodassa on miehiä siinä missä teiltäkin. Eivät Turunkaan porvarit mitenkään kuuluisia sodan miehiä ole.

– Ei meistä kukaan Turun porvari ole. Ajattelin vain, kun tämä Juhana puhuu niin perin hienosti, että mikä lienee herraskakara. Mutta täällä kyllä herran elkeet karisevat uskokaa pois!

– Ei nyt aleta tuota, sanoi Olli. – Tulemme muuten itse kenraali Lewenhauptin luota.

– Ihan tosi? Mitä kenraali leijonanpäälle kuului?

– Piti tärkeänä, että osaamme uskonkappaleet. Hän näytti perin riutuneelta. Ei taida mies paljon nukkua.

– Kenraali on eri mieltä kuin kuningas eikä se ole helppoa.

– Niin. Muuten jotta ei syntyisi väärinkäsityksiä, minä olen sitten korpraali. Korpraali Olli Hård. Korhonen oikeastaan, mutta Lewenhaupt ei tykännyt suomalaisesta nimestä, vaan itse ehdotti minulle nimeä Hård.

Juho vilkaisi kavereitaan ja totesi:

– Tässäpä meillä on varsinainen kukonpoika.

Olli ei pannut pahakseen, virnisti vain. Juho jatkoi:

– Meillä on tuolla Turun komppaniassa eräs Erik Löfblad. Hän kertoi joskus Anders Björnistä, joka oli yliopistossa kirjastonhoitajana. Hänellä oli vaimo Anna, joka oli noita. Tämä Juhana on siis noidan kakara?

– Anna oli minun äitipuoleni, sanoi Juhana. Hän ajatteli, että nyt se taas alkaa.

– Joo. Se taisi olla äitipuoli. Erik sanoi, että hän noitui ihmisiä kuoliaaksi.

– Se on valetta.

– Hän kertoi myös, että äiti, anteeksi äitipuoli siis, huorasi erään ruotsalaisen aatelisnukin kanssa, joka siitä ilosta taivutteli isänsä, korkean valtaherran, pelastamaan rouvan roviolta.

– Se on valetta.

– Mutta Erik oli myös kuullut, että Herra Jumala itse rankaisi huoraa ja poltti tämän omakätisesti

– Se on valetta.

– Erik sanoi myös, että koska noita ei tunnustanut eikä saanut synninpäästötä, hän nyt huoraa helvetissä.

– Erik puhuu paskaa.

– Hyvät herrat, hillitkää nyt itsenne! sanoi Olli. – Muistakaa, että jos Juhanan äiti oli noita, niin Juhanakin on.

– Herran äitipuoli oli noita, ei äiti.

– Sanotaan, että kaikilla ihmisillä on noidan taidot. Anna, Juhanan äitipuoli, oli viisas ja näyttävä nainen. Jos olisitte hänet nähneet, että puhuisi noin.

– Me yrittäisimme sen hameisiin.

Nurkassa istui hiljainen, lihavahko mies, joka ei ollut nauranut muiden kanssa. Hän sanoi:

– Eräs Savon jalkaväen sotilas Neumündessa oli ollut Kuopiossa käräjillä, kun tämä rouva tuomittiin. Hän vannoi, että oli nähnyt saman rouvan viime kesänä Danzigissa elävänä. Hän oli ihan varma, että nainen oli sama.

– Minä kuulin myös, kun hän kertoi siitä Erikille. Erik sanoi, että eräs liivinmaalainen sotilas oli nähnyt, miten noita paloi kuoliaaksi Savonlinnaan viettäessä savupirtin mukana, puuttui puheeseen toinen sotilas.

Kirja jatkaa Tervaa ja tähtiä kirjan Juhanan ja Ollin vaihteita. He ovat alussa Karjalan ratsuväen sotilaita ja matkaavat Lewenhauptin varustekolonnan sotilaina Riiasta Kaarle XII:n armeijaa kohti. Venäläiset tuhoavat kolonnan Lesnajassa. Juhana palaa Riikaan, Olli jatkaa Kaarlen armeijaan. Olli joutuu Pultavan taistelun jälkeen vangiksi Venäjälle ja karkaa sieltä Suomeen sissiksi. Juhana pääsee rikkaan ruotsalaisen kauppamiehen suosioon ja rikastuu tämän avulla. Olli tulee Tukholmaan ja houkuttelee Juhanan mukanaan Kajaaniin. He päätyvät sieltä Kuopioon. Juhana kohtaa poika-ajan mielitiettynsä. Ollilla on omat lemmenseikkailunsa. Erinäisten vaihteitten jälkeen Juhana ja Olli palaavat Tukholmaan ja asettuvat sinne sodan ajaksi.

BoD

9

789528 050575